

POSTANOWIENIE

Dnia 9 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski

w sprawie z odwołania J. J.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 9 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 4 lutego 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 4 lutego 2016 r. oddalił apelację wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 12 listopada 2014 r. oddalającego odwołanie wnioskodawcy od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z 21 lutego 2014 r. stwierdzającej ustanie wobec wnioskodawcy ubezpieczenia społecznego w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno-rentowanego w okresach wskazanych w tej decyzji.

Wyrok Sądu Apelacyjnego wnioskodawca zaskarżył w całości. Zarzucił naruszenie prawa materialnego, to jest art. 3a ust. 1 w zw. z art. 6 pkt 1, 12 i 13 w zw. z art. 7 ust. 1 w zw. z art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 1991 r. Nr 7, poz. 24 ze zm.) poprzez ich błędną wykładnię, a co za tym idzie niewłaściwe zastosowanie; z daleko

posuniętej ostrożności procesowej zarzucił również naruszenie art. 3a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 24 kwietnia 2009 r. Ponadto, naruszenie art. 14c lit. a rozporządzenia Rady (EWG) 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, oraz art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że skarga jest oczywiście uzasadniona ze względu na naruszenie art. 3a ust. 1 w zw. z art. 6 pkt 1, 12 i 13 w zw. z art. 7 ust. 1 w zw. z art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Skarżący nie zgodził się z przyjętą przez Sąd Apelacyjny interpretacją przesłanek, o których mowa w art. 6 pkt 1 ustawy – to jest przesłanki „osobistego prowadzenia gospodarstwa rolnego” oraz „prowadzenia gospodarstwa rolnego na własny rachunek”. Wskazał na konieczność odejścia od literalnego sposobu interpretacji na rzecz interpretacji funkcjonalnej uwzględniającej stopniową mechanizację rolnictwa, konieczność korzystania przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego z pomocy i pracy osób trzecich, specyfikę analizowanej sprawy, zawodowy charakter wykonywanej przez wnioskodawcę działalności rolniczej, tzw. centrum życiowe wnioskodawcy i osobiste prowadzenia działalności gospodarczej/rolniczej. Pominięcie tych zagadnień skutkowało, zdaniem skarżącego, jaskrawym naruszeniem prawa materialnego. Zdaniem skarżącego, wymogu osobistego prowadzenia gospodarstwa nie można utożsamiać z koniecznością fizycznej obecności rolnika na gospodarstwie rolnym oraz osobistym wykonywaniu przez niego działalności rolniczej. Odpowiednio, nawet gdy rolnik nie jest obecny przy wykonywaniu prac polowych, nie wykonuje osobiście zaplanowanych prac, ale podejmuje decyzje o charakterze planistycznym/organizacyjnym, co do charakteru i kolejności określonych prac polowych/gospodarczych, realizuje znamiona przesłanki „osobiste prowadzenia gospodarstwa rolnego”. Ponadto, zdaniem skarżącego, Sąd drugiej instancji zignorował art. 6 pkt 12, 13 w zw. z art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 ustawy, co doprowadziło do uznania faktu objęcia wnioskodawcy ubezpieczeniem społecznym

na terenie Niemiec za realizację przesłanek polskiej ustawy. Dodatkowo, Sąd drugiej instancji zastosował art. 3a ust. 1 ustawy w niewłaściwym brzmieniu.

Zdaniem skarżącego, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w odniesieniu do art. 14c lit. a rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie oraz odpowiadającego mu art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Zagadnienie to sprowadza się do pytania, czy ww. regulacje można interpretować w sposób funkcjonalny – zgodnie z postanowieniami preambuły, a także celem obydwu rozporządzeń, ale za to w sposób nieodpowiadający ich literalnemu brzmieniu, innymi słowy czy jest dopuszczalne wskazanie łącznika miejsca prowadzenia działalności gospodarczej, gdy przepis stanowi, że właściwym ustawodawstwem jest miejsce wykonywania pracy najemnej. Skarżący argumentował, że pomimo braku unormowania bezpośrednio odsyłającego do omawianych zagadnień, funkcja jak również cel rozporządzenia uprawnia do zastosowania ograniczeń czasowych określonych łączników, w tym łącznika miejsca wykonywania pracy najemnej, na zasadzie analogii do postanowień art. 14c lit. a rozporządzenia nr 1408/71 i art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004. Uzasadnieniem dla stosowania tego typu ograniczeń jest krótkoterminowy charakter wykonywanej przez skarżącego pracy w Niemczech przy jednoczesnym prowadzeniu gospodarstwa rolnego w miejscu zamieszkania stanowiącego jest tzw. centrum zainteresowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa. Oznacza to, że uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (por. postanowienie SN z 5 czerwca 2013 r., III SK 55/12, LEX nr 1482419 i

powołane tam orzeczenia; postanowienie SN z 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967). Jednocześnie należy podkreślić, że rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1); istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2); zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Skarżący, wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, opiera na przesłankach oczywistej zasadności skargi kasacyjnej oraz występowaniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, przy czym przesłanki te wiąże z różnymi regulacjami prawnymi.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do twierdzenia o kwalifikowanym naruszeniu art. 3a ust. 1 w zw. z art. 6 pkt 1, 12 i 13 w zw. z art. 7 ust. 1 w zw. z art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, wobec braku zarzutów naruszenia prawa procesowego, konieczne jest uwzględnienie ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku. Argumenty przemawiające za potrzebą rozpoznania skargi kasacyjnej nie mogą być, bowiem, oderwane od podstawy faktycznej i prawnej orzeczenia objętego skargą kasacyjną (por. art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., a także postanowienie SN z 23 stycznia 2014 r., I UK 365/13, LEX nr 1646124; czy postanowienie SN z 19 lutego 2014 r., I UK 412/13, LEX nr 1646934). Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji i przyjął, że w spornych okresach odwołujący się nie prowadził na terytorium Polski osobiście i na własny rachunek działalności rolniczej w pozostającym w jego posiadaniu gospodarstwie rolnym. Wniosek ten Sąd wyprowadził z następujących okoliczności: charakter gospodarstwa (produkcja mieszana, roślino-zwierzęca o niskim poziomie mechanizacji i intensyfikacji), jakie miał w tym okresie prowadzić odwołujący się; czas i miejsce wyjazdów odwołującego się do pracy sezonowej za granicę (tj. kilkumiesięczne wyjazdy przypadły na okres letni, na który przypadają najbardziej wzmożone prace w tego typu gospodarstwie, jakie posiadał odwołujący się, gospodarstwo rolne w Polsce znacznie oddalone od miejsca wykonywania

pracy w Niemczech); zapewnienie ciągłości produkcji w okresach objętych zaskarżoną decyzją powierzono innym osobom. Te ustalenia faktyczne są wiążące w postępowaniu kasacyjnym, co oznacza, że ocena przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania, w tym oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, nie może być dokonana w odniesieniu do innego stanu faktycznego.

Uwzględniając powyższe, przy wskazanych wyżej ustaleniach faktycznych, trudno podzielić stanowisko skarżącego o jaskrawym naruszeniu prawa materialnego – to jest art. 6 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w zakresie przesłanki prowadzenia gospodarstwa rolnego osobiście i na własny rachunek.

Skarżący nie wykazał również kwalifikowanego naruszenia art. 6 pkt 12, 13 w zw. z art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, poprzez ich „zignorowanie”. Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku wskazał na konieczność zastosowania przepisów wspólnotowych z zakresu koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego ze względu na podjęcie przez odwołującego się pracy najemnej w Niemczech, z którą to okolicznością przepisy wspólnotowe z zakresu zabezpieczenia społecznego wiążą podleganie ubezpieczeniu państwa, w którym dana osoba wykonuje pracę. Wspomniane przez skarżącego „zignorowanie” art. 6 pkt 12 i 13 w zw. z art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników stanowiło zatem konsekwencję ustalenia przez Sąd Apelacyjny, że odwołujący się z tytułu wykonywania pracy najemnej w innym państwie w okresie wykonywania tej pracy podlega ubezpieczeniu w tym innym państwie, oraz jednoczesnego ustalenia, że w okresie wykonywania pracy najemnej za granicą odwołujący się nie prowadził działalności rolniczej osobiście i na własne ryzyko w pozostającym w jego posiadaniu gospodarstwie rolnym.

Odnośnie z kolei twierdzenia skarżącego o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej ze względu na naruszenie polegające na zastosowaniu przez Sąd drugiej instancji art. 3a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w niewłaściwym brzmieniu, skarżący nie wykazał oczywistości tego naruszenia. Należy w tym miejscu przypomnieć, że z art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność, we wniosku o przyjęciu skargi kasacyjnej, nie tylko

powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona; nie chodzi bowiem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienie SN z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; postanowienie SN z 4 lutego 2014 r., II UK 458/13, LEX nr 1644551; postanowienie SN z 7 maja 2015 r., II PK 39/15, LEX nr 2021948).

Przechodząc do oceny problemu, który zdaniem skarżącego stanowi istotne zagadnienie prawne – koniecznym jest odwołanie się do orzecznictwa Sądu Najwyższego i przypomnienie, że istotne zagadnienie prawne, jeżeli miałoby stanowić przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, powinno występować w rozpoznawanej sprawie; nie można rozpatrywać kwestii prawnej oderwanej od wyjaśnionego w sprawie stanu faktycznego (por. postanowienia SN z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; postanowienie SN z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; postanowienie SN z 3 listopada 2010 r., III UK 56/10, LEX nr 1607502). Skarżący, tymczasem przedstawia problem prawny dotyczący wykładni przepisów prawa unijnego (art. 14c lit. a rozporządzenia 1408/07, odpowiednio art. 13 ust. 3 rozporządzenia 883/2004) w oderwaniu od ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku. Z ustaleń faktycznych dokonanych w tej sprawie wynika, natomiast, że w okresie wykonywania pracy najemnej w Niemczech odwołujący się nie prowadził działalności rolniczej osobiście oraz na własny rachunek w posiadanym przez siebie gospodarstwie rolnym w Polsce. Niezależnie od tego, jedynie na marginesie, należy zauważyć, że z powołanych wyżej przepisów wynika zasada, że osoba będąca równocześnie pracownikiem najemnym na terytorium jednego Państwa Członkowskiego i prowadząca działalność na własny rachunek na terytorium innego Państwa Członkowskiego podlega ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, na którego terytorium wykonuje pracę za wynagrodzeniem. Gdyby, zatem w tej sprawie ustalono, że odwołujący się w okresie wykonywania pracy najemnej w Niemczech jednocześnie prowadził działalność na własny

rachunek w Polsce, to według powyżej zasady podlegałby ubezpieczeniu w Niemczech. Z kolei proponowana przez skarżącego wykładnia ww. przepisów z powołaniem się na bliżej niesprecyzowane we wniosku postanowienia preambuły, cel obu rozporządzeń unijnych, a także ogólność i abstrakcyjną unormowań unijnych stanowi oczywiste zaprzeczenie powyższej zasady.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.